

ДІЛО

виходить щоденно передполуднем

РЕДАКЦІЯ
І АДМІНІСТРАЦІЯ:
Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. шваб. 143.322.
Адреса для телеграм:
«Діло», Львів.
Гол. Редактор приймає від
11—12 год. передполуднем
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА:
Місячний в краю 450 год.
За границею:
В Америці 1 долар, Франції,
Голандії, Бельгії 20 фр. фр.,
Італії 750 ал., Німеччині 750 ал.,
Швейцарії 5 шв. фр., Чехо-
словацькій 30 ч. к., Румунії 150
лей, Болгарії 750 ал., Австрії
750 ал. — Зміна адреси 1 зол.

В СПРАВІ ОГолошень
ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІ-
СТРАЦІ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА
20 сот.

Церква і політика.

Зайвим булоб зазначувати, що завданням цих рядків не є теоретичний трактат про відношення церкви до політики, тобто до справ громадського і національного характеру, але питання наскрізь позитивне: відношення і становище нашої церкви до сучасної національної політики.

Багато обставин зложилося на те, що справу відношення церкви до політики обговорювали у нас лише поверховно, або віддавали вирішення цього питання самому життю.

Першою причиною такого явища є наша історична доля: розділені протягом віків аж по нинішній день між державами, що репрезентували дві культури, західну і східну, ми створили дві національні церкви: греко-католицьку і православну. Для західних українців справа ця має першорядне значіння. Узгодження напрямків національної політики з напрямками обох українських церков стало тим «камнем преткнення», що його старався оминати кожний практичний політик.

Другою причиною неясних взаємин між нашою церквою і політикою є наше поневолення. Позбавлені дійсних атрибутів державності, ми не мали змоги узгодити політичних напрямків з церквою. Практично розв'язувала цю справу подекуди наша духовна інтелігенція, що в таких випадках виявлялася зі свого завдання бездоганно. Адаже й гадувати не треба про те, яку роль відіграли обидві наші національні церкви в історії розвитку й будови нашого національного організму.

Третью причиною такого явища є факт, що в нас не всі розуміють значіння церкви у житті нації. Свіська частина громадянства не доцільно вагає церкви, як основного чинника існування і сили нації — а духовна ерархія завдання церкви в житті народу, як окремої форми суспільної організації. Зрозуміло: наука про рівність усіх перед Богом — і фальшиві з цієї правди висновки.

Але найголовнішою причиною відсутності гармонії між церквою і політикою є загальний і природний в усіх людських організаціях суспільний закон: життя і влади. Церква, що є організацією вірних під однією спільною владою, що прагне до осягнення надприродних цілей, попала в конфлікт з організацією суспільною, також під однією спільною владою, що прагне до осягнення природних людських цілей. Вкорінений погляд про висхідні надприродних цілей над природними і чисто громадськими і навпаки цих останніх над надприродними, доводили до трагічних пераз в історії людства конфліктів між церквою і державою.

Від четвертого століття, коли християнська церква вийшла з підземелля на арену легальної діяльності як окрема суспільна організація, аж по нинішній день добуємо боротьбу між церквою і державою, відложимо якої є нерозуміння ваги координації для спільних завдань обох чинників. Похибку що поповняли не тільки визначні голови й суверени держав і голови церкви, але й такі велитні світської і духовної, краще кажучи, загальнолюдської культури, як християнські філософи Августин і Тома з Аквіну. І не булоб ні Канос ні Авініонів, якби людство, репрезентоване світською і духовною владою, вспіло було обидва ділянки людських завдань своєчасно розмежувати.

Наш нарід не переходив таких потрясень з приводу конфлікту між церквою і державою, як наприклад, французький або чеський. Наші визвольні змагання мали на своїх прапорах не тільки кличі національного визволення, але й боротьбу за «віру православну», без огляду на те, чи була це боротьба зі східними «бісурманами», чи з західними нашими сусідами. Однак ми в ряди-годи переживали, а й тепер переживаємо моменти, коли національна політика попадає в конфлікт з церквою, точніше — з її ерархією. Клясичним прикладом теперішніх часів може служити російська православна ерархія на Україні, що протиставилася українській державності і взагалі українському національно-визвольному рухові.

Вже перед великою війною бачили ми спроби протиставити в нас християнсько-суспільну політичну партію радикальним і ліберальним подекуди формам наших політично-визвольних організацій. Спроби ці не увінчалися бажаним успіхом, бо були невдатною копією, взятою з віденського ґрунту, а через те не відповідали вимогам ні нашого національного життя ні вимогам нашої церкви. Загал духовенства держав себе осторонь цієї організації.

По війні, коли релігійний і моральний рівень населення в порівнянні з передвоєнним обнижвся, повстала у нас у Сх. Галичині Українська Християнська Організація (УХО), що поставила собі за мету оборону християнської моралі й католицького світогляду. Поява цієї організації не була несподіванкою. Цього роду організації повстали на заході далеко скорше. Згадаємо хочби «Синдикати інтелігенції» у Франції, що взялися рятувати французьку суспільність від спричиненого війною морального занепаду. А всеж Українську Християнську Організацію підозірювали в нас не тільки світські, але й численні духовні в тому, що вона перейде межі начеркненої теоретичної програми і перетвориться в політичну партію. Були навіть люди, що заперечували в тому, покинувшись на авторитативні в цьому напрямі енуційяції. Однак такі поголоски, видно, занепокоїли й сам провід Української Христ. Організації. Докладом того стаття в органі УХО. «Нова Зоря» з дня 20. II. ц. р. (ч. 7. [58]) п. з. «В якій розумінню можна говорити про католицьку політику».

Розглядаючи поставлене питання з історичного й догматичного становища, автор каже: «Здефініюваних догматів віри нема так багато, як звичайно приймають люди необізнані з богословськими науками, а ті, що є, лежать поза межами тих областей, якими займається політика, економіка та суспільні питання. Отже не може бути засад політики, котрі не тільки безпосередно, а навіть посередно випливали би з догм католицької віри.» Розвиваючи свої міркування, автор доходить до висновку, що католицькою політикою є кожна згідна з католицьким світоглядом політика. А щоб його фальшиво не зрозуміти і не підсувати думки, немов то репрезентантом такої політики може бути тільки політична партія під проводом церкви чи церковної ерархії, пише: «Сьогодні ніяк не може бути бесіди про католицьку політику в розумінню церковного проводу політичних подій.» Нащо виражений рішучий валив церкви на державні діла був би не тільки аномальним, але й шкідливим для церкви і для вірних.» З великим задоволенням належить повінити становище, що його заняла Українська Християнська Організація в цитованій енуційяції, бо вона виявляє багато спірних питань, які нуртували в думках і громадській діяльності деякої частини нашої духовної інтелігенції.

Українське Національно-Демократичне Об'єднання, як партія національної солідарності, що вважає церкву одним з основних елементів існування та розвитку нації, заняло у відношенні до нашої церкви становище, згідне з висказанням у згаданій статті поглядом. У програмі, прийнятій 19. XI. 1926, читаємо: «Приймаючи засади християнської моралі в основу духовного розвитку нації, партія обстоює науку і права греко-католицької церкви в Галичині і православної на інших українських землях.» В розмовах з визначними громадянами з кругів нашого духовенства, членами і прихильниками УНДО, на теми їхньої політичної діяльності доводилося мені нераз чути такі погляди: «Не знаю ще, що скаже на те моя церковна влада». — Невияснене у нас вповні становище церкви до національної політики нанесло нам вже не одну шкоду — як на церковній, так і на національній ділянці. Тому в сам час появилася стаття «Нова Зоря», що кидає таке ясне світло на цю справу. Наше духовенство повинно з цього витягти якнайдалше йдучі висновки для себе і зрозуміти ту правду, яку висказав у своїй пастирським листі на початку великої війни великий патріот бл. п. кардинал Мерсіє: «Не має совершенного християнина, що не був би совершенним патріотом!»

Олександ Черкавський.

Українське диво.

Десятиліття політичного відродження України.

III.

Велика світова пожежа захопила нас у свій крутіж мало підготованих. Збройна зустріч між двома бльокими настулила з огляду на нас яких 20 літ за скоро. Політичне українство на Наддніпрянщині нахотилося *in statu nascendi*, в першій фазі захоплювання мас. На Наддніпрянщині політичне українство досягло вершини свого розвитку, обхопивши всі ділянки громадського життя і стаючи на порозі рішучого політичного чинника в державі (українське парламентарне представництво, що вийшло зі загального голосування і краю, (ухвалення нового виборчого закону до галицького союзу з двома національними куріями). Українська пропаганда нахотила відомості не лише в Австрії й Німеччині, але і в Англії (Радфолд), що не-

звичайно трівожило царську Росію. В пертербурській Думі відбувалися вже «українські дні», земства виносили постанови про конечність української школи. В перших роках XX. ст. (від 1900—1914) політичне українство зробило незвичайно великі поступки по обох боках кордону з кожним напрямку: політичному, освітньо-культурному, економічному, в підготовці сил. Колиб нам дана була змога в мирних умовах переходити той розмахово-розвитковий процес в тому самому темпі, то за яких 20 літ ми булиб зовсім підготовані до зустрічі великого моменту. Та вибух війни нагально перервав цей процес і кинув нас мало підготованих на широку арену кривавої боротьби. З вибухом війни всі темні сили кинулися на українство, щоби його згнобити, щоби його усунути з порядку дня як актуальне питання, як важливий політичний чинник. Росія почала переводити нечувані репресії проти українства за «австрофілізм» спершу на території Наддніпрянщини (20. липня 1914 закрито «Раду», а після припинення всі українські періодики), а потім і на території Галичини. Одночасно й австро-польська влада в Галичині повела генеральний наступ на українство за «русофілізм». До тогож польська пропаганда всі свої зусилля спрямувала на те, щоби українську проблему загнати в темний кут, а на перше місце висунути польську справу.

В Києві повстав «Галицько-руський комітет», що поклав собі за завдання «визволити» Галичину при допомозі царату. Придане українське життя не проявлялося майже нічим таким, що нагадало б свідчили би про його живучість. Тому й пропагандистична діяльність ослілого у Відні «Союзу визволення України» і взагалі наддніпрянської еміграції, діяльність незвичайно жива і в створених умовах вестороння, здебільшого наважля, тільки інстинктивно вичувала живчик великоукраїнського життя, а менше могла оперувати конкретними фактами й означеними силами. І то тим більше, що українські сили були розбиті, розпорошені: їх проковтнула або велика армія, або допомогівовісний організації. Тому з напруженням, трівогою і почуттями непевності викидано відгомону в Києві в часі, коли Петроград гомонів уже революційними кличами. Болото стискалося серце і холодний піт скрапловив обличчя на саму думку, що Київ може бути глухий, насинний у великій грі за долю визискуваних мас і гноблених народів. На щастя, вже перші дні революційної епопеї виявили, що ця трівога була безосновна. Не лише відкусувся Київ, але і в Петрограді рішучим чинником на терезах революційної увертюри були українці (волинський полк).

Як тільки перші вістки про вибух революції в столиці прийшли на Україну, заворушилася український Київ. Для 16. березня відбулися збори представників закритих царською владою українських організацій Києва. Вже ці перші збори, відбулі без участі передових керівників українського життя (що перебували на засланнях або жили нелегально поза межами Києва) покликани до життя загальне представництво організованого українства під назвою: Українська Центральна Рада.

Укр. Центр. Рада розпочала свою працю біля організації українського сил. Для 19. березня 1917 засновано національний фонд і пресове бюро Ради, 29. березня київські українці взяли участь у загальному святі свободи, 1. квітня відбулася велика українська маніфестація в Києві і на провінції (в також у Петрограді) в дніх 6—8. квітня відбувся в Києві український національний конгрес при участі понад тисячки відпочинків під проводом проф. М. Грушевського.

Укр. Центр. Рада розпочала свою працю біля організації українського сил. Для 19. березня 1917 засновано національний фонд і пресове бюро Ради, 29. березня київські українці взяли участь у загальному святі свободи, 1. квітня відбулася велика українська маніфестація в Києві і на провінції (в також у Петрограді) в дніх 6—8. квітня відбувся в Києві український національний конгрес при участі понад тисячки відпочинків під проводом проф. М. Грушевського.

Укр. Центр. Рада розпочала свою працю біля організації українського сил. Для 19. березня 1917 засновано національний фонд і пресове бюро Ради, 29. березня київські українці взяли участь у загальному святі свободи, 1. квітня відбулася велика українська маніфестація в Києві і на провінції (в також у Петрограді) в дніх 6—8. квітня відбувся в Києві український національний конгрес при участі понад тисячки відпочинків під проводом проф. М. Грушевського.

Укр. Центр. Рада розпочала свою працю біля організації українського сил. Для 19. березня 1917 засновано національний фонд і пресове бюро Ради, 29. березня київські українці взяли участь у загальному святі свободи, 1. квітня відбулася велика українська маніфестація в Києві і на провінції (в також у Петрограді) в дніх 6—8. квітня відбувся в Києві український національний конгрес при участі понад тисячки відпочинків під проводом проф. М. Грушевського.

ського. Зізд виставив домагання автономії України з одночасним забезпеченням прав нац. меншостей і гарантією автономного устрою в загальному російській федерації. Зізд, спираючись на тезі про самоозначення народів, виставив домагання утворення кордонів між державами на основі етнографічного принципу і апропостував проти посигань польської тимчасової державної ради на українські пограничні землі. Крім того зізд постановив створити союз тих російських народів, що обстоюють національно-територіальну автономію, та доручити У. Ц. Раді в порозумінні з представниками нац. меншостей виробити проект автономного статуту України. Вкінці зізд вибрав загальне представництво України, нову Українську Центральну Раду, в якій склад увійшли репрезентанти таких партій: демокр.-радикальної (3), Союзу Українських автономістів-федералістів (5), савостійників (1), соц.-дем. робітн. партії (4), соц.-революціонерів (3), київських освітньо-культурних організацій (13), кооперативних організацій (5), Сел. Спілки (5), робітників (5), Жіночого Союзу (1), студентства (5), учителів (5), далі організацій військових, міст і губерній, разом усіх в числі 115. Головою У. Ц. Р. вибрано проф. М. Грушевського, а заступниками голови Вол. Винниченка і Серг. Ефремова. Так повстав самочинним порядком перший *незалежний* парламент України. Одночасно почали повставати українські військові організації в Києві та українськими відділами на фронті. Верховною організацією українських частин на фронті стала *Українська Центральна Фронтна Рада*, яка об'єднувала до 1,300,000 українських воєнків. Відбутий 18. травня перший український військовий зізд покликав до життя *Український Військовий Генеральний Комітет*.

Не будемо зупинятися над дальшими етапами українського дива. Фактом є, що похована в домовній історії Україна завдала своє право до життя як рівноправний і рівноправний чинник. А сталося це так несподівано, так стихійно, що викликало враження дива, чуда. Заговорив великий народ, а та мова мільонів відбилася широким відгомном в цілому світі.

Пам'ятайте, що всякі збірки на надгробник на могилі І. Франка треба посилати до Центробанку (Львів, Ринок ч. 10. І. пов.) на шабличку книжечку ч. 7910.

Жидівська колонізація.

Голос визначного жидівського економічного діяча В. Жаботинського.

(Докінчення.)

Тому треба раз на завжди зазначити, що з оптимістичними докладами а Союзської Росії не можна взагалі рахуватися. Можна лише рахуватися з оповіданнями приватних свідків, людей, які тільки що з Росії приїждять і які з вами розмовляють тихесенько проміж чотирьох стін. Таких людей ми бачимо тепер в Зах. Європі кожного понеділка і четверга і зовсім не всі вони єр противники радянського режиму, навпаки, майже всі вони визнають, що порядок, лад і безпечність кожного тепер там значно більше забезпечена, ніж як це було з початку більшовизму, алеж від усіх, без винятку, я чув ту саму думку про те, що жид. колонізація „дуже популярна“ між українськими селянами і ми, що виросли на Україні, знаємо, що це означає.

Один з тих оповідачів, серйозна людина, відома мені з давних часів, і не тільки не ворог комуністів, але й їх співробітник, написав мені до Парижа, де я живу, з іншого міста зах. Європи і цього листа я привіз зі собою до Америки, думаючи, що може тут прийдеється обмірковувати це питання. Він пише (лист датований з останньої зими): „для українських селян вся ця історія виглядає якоюсь дикою напастю, тут не тільки їхній власний принцип про власність на землю ображений, але кожна деталь цієї фактичної процедури для них є новим ударом в серце. Уяв собі психологію херсонського селянина, який навіть не може сьогодні обробити цієї десятини, яку він обробляв за часів Миколи II, бо він не може поладити поломаного плуга, не може купити худоби і т. д., і раптом він бачить на залізничній станції товарний вагон і пару нових залізних плугів, чи теплушку, з якої висуюються голови здорових биків, і він питає: для кого все це? У відповідь чує: для жидівських колоністів, яких уряд хоче поселити на нашу землю. Я ще не бачив в житті нічого такого, щоб було вимірюване так добре для викликання ненависті, як ця процедура. Цей довіз машин і худоби впливає більше ніж прохід петлюрських військ в ті страшні роки кровопролиття, бо петлюрські загони нагадували лише селянинові про стару поїстку, а сьогоднішні маніфестації викликають ненависть“.

Також і в Палестині ми провадимо ко-

лонізацію без угоди тамтешнього селянина. Я належу якраз до тих, які ніколи не хотіли забути цього факту і можливих з того наслідків. Але-ж нарешті це лише 700 тисяч Арабів, з другого боку стоїть Англія, наймощніша з європейських держав і тим не менше — дехто каже, що становище небезпечне, що треба вжити спеціальних заходів для захисту. Але на Україні ми маємо діло з 25-тис. мільйонами селян, а на другому боці — на „нашому“ боці стоїть правительством, яке само визнає, що воно заступає і хоче заступати лише невелику меншість народу.

Я не сумніваюся, що люди, які підтримують цю колонізацію, повні найкращих і найчесніших намірів, але об'єктивно кажучи, ще ніколи світ не бачив такої колективної легковажності, як це драгування 25-ти мільйонів селян, в країні де кожний камінець є пам'яткою гайдамацької традиції, граючися зі самою глибокою, зі самою фанатичною релігією українського селянина і спираючися лише на режим, який навіть в очах його представників є ще експериментом. Навіть ми, тут в Парижі, почуваємо наслідки цієї авантюри. В Парижі знаходиться декілька представників найкращих радикальних кол. російської інтелігенції, які чесно боролися за важких часів за російську волю, а також за наше рівноправ'я і вони залишилися вірними жидові. Вони навіть і на мент не піддалися помилці, яка ще кілька років тому була так неймовірно міцна, себто змішуванню більшовизму з жидівством, але я сам бачив, як навіть і на них вплинув цей останній удар, світовий шум про „Крим“; на них зробило враження, що жидівський народ, всі як один, вирішив скористатися з нещастя Росії, щоб зробити цю річ, на яку селянин дивиться, як на образ свого права спадщини, і я не кажу, що вони мають рацію, але так почувають воки і ненависть заходить в серця, в яких до цього часу ми її не бачили.

„Це неважко“, — кажуть адвокати „Криму“: „хто рахується з цими російськими радикалами, їхній час пройшов, їхнє місце на кладовищі“.

Це є необережні слова: Росіяни мають добру приказку: — не плеті до кришки, прийдеється може води напиться. Спитаєте мене, чи я хочу, щоб в Росії був переворот, я відповім: Спаси Господи! Бо ми всі знаємо, щоб це означало для жидів. Але одна річ — наше бажання, друга річ — історична можливість. Предположення, що совіський режим тримається міцно і на завжди, — є тільки віданакою нашої старої політичної хвороби — імпре-

сїонізму. 8 років у містечку не було пожежі, що це означає? Чи значить це, що пожежі на віки скасувалися? Всі забувають, що головне не в тому, чи була пожежа за останні 8 років, але це, чи є в містечку горючий матеріал. Режим, що спирається на меншість і каже твердо, що він не шукає навіть більшості, режим, який утаєрдився під іменем соціального експерименту і тепер визнає, що цей експеримент не вдался, режим, який провокує найбільшу й найважнішу країну в світі, не тільки своїм власним існуванням, але до цього ще й своїми вчинками на кожному кроці; такого режиму ще в історії сучасного світу не визнавали за безпечну і міцну політичну форму. Для кожного холоднокровного спостерігача є 75 процент даних проти 25, що такий режим має вжити. Його існування без заворушення булоб якимсь виномом й історичним чудом.

І ось на такому туді базується вся доля жидівської колонізації на Україні. Навіть її адвокати знають, що буде, коли совіський режим в один ясний ранок загине. Ненависть селян з одного боку, ненависть „білих“ (сьогодні навіть і багатьох радикалів), емігрантських армій з другого боку. Але їхнє щастя певне в тому, що вони кажуть, що совіський режим є „артистичною картою, а своїх власних капіталів покласти не хотять ставити на цю карту і як раз в колах, де так захоплені цим „Кримом“, не поспішають кредитувати російську торгівлю. Але жидівська історія це інша річ і як це є правдою, що совіський уряд вирішив „обмежити“ колонізацію, то та самим він проваляє більше турбота про жидівське життя, аніж багате з масами.

Волод. Жаботинський.

Радянська Україна.

Шевченківські роковини.

Академія Наук прилядила на Шевченківські дні такі видання: крім виданої книжечки „Шевченко та його доба“ випускає з друку четвертий том повного збірки творів Тараса Шевченка під редакцією акад. Ефремова. Попри те видає Академія перший і другий том поезій Шевченка (по 18 аркушів кожний том) під редакцією С. Ефремова та Нікоши. Для 11. березня відбувся святочний з'їзд з Академії з рефератом про творчість Шевченка, а історична секція Академії влаштувала 15. березня теж такий вечір з рефератом на тему: Історичний розгляд Шевченківської доби. Для 17. березня відбувся в київській опері з'їзд

ду, а якщо виявиться потреба, щоб вибрати собі нового гетьмана.

Меншіков заспокоївся. Для його, значить, не було тут ніякої небезпеки, треба лиш бистро помітити настрій царя і пристосуватися до нього та підійти під царські бажання, вгадувати його думки, як агадус вірний пес думки і бажання свого пана.

Віддав письмо і відпустив штафету.

Ізді гукнули на коней, ті рванулися з місць, і потонули в пітьмі. Меншіков і собі пувстився в дальшу дорогу. Підїзджуючи до найближчого села запримітив незвичайний рух. На майдані, недалеко церкви, горіло огнище і гарчав тарабан. Селяни, стрівожені одним і другим, вибігали зі своїх хат і ставали гуртами, з острахом дивлячись на царських ратників. Нічого доброго від їхньої нічної гостини не сподівалися.

„Старшина де?“ — гукав вусатий райтар. „Чому його чорт не приніс, хоче кулею в безмозкий лоб дістати?“

Сільський старшина, сивоголовий, поважний дідусь, висунувся з товпи і поклонився в пояс.

„Прийшов старий чорт?“ — привітав його вусач, — „так прикажи своєму дідьчому кодові, щоб колесом ставали й слухали, що приказує батюшка цар, а то колесо вас не мине, бунтівники, супротивники черкаські!“

„Колесом ставайте, люди добрі, колесом, дітоньки любі, — тихо там, добре слухайте, що їх милости, люди царські, читатимуть“.

Народ окружив колесом огнище і в безмовний покорі слухав незрозумілого маніфесту царського. Вусатий райтар читав його голосом

грімким, але однозвучним, не зважаючи на знаки перепинання, немилосердно шматуючи речення та відпочиваючи якраз не там, де треба, — ізаа чого зміст царського письма затемнювався до решти.

Меншіков зупинився остеронь між липами, так що серед темряви його й не бачили, і звідси приглядався до цієї цікавої і з малярського боку дуже ефектної картини.

Гетьман Іван Степанович пропав... кудись у безвісті і звідси... виникає сумнів чи нема... Тут... Ворожих факцій, — проголошував вусач.

„Брешеш!“ — загуло нараз десь здалеку від церкви, зпомж могил. Товпа стрепенулася, вусач читати перестав. Від могил виходив височезний дідуган, з білими вусами, зі жмутками білого волосся на підголенім лобі, весь білий, лиш полум'яне кидала на нього відблески червоні.

Став під дзвіницею, під самими дверми, високий і страшний, як опир. Ніхто його не знав, жінки гадали, що дух. Хрестилися, діти з криком утікали в село.

„Брешеш!“ — гукнув, простягаючи в напрямі читаючого салдата свою когисту, довгим життям висушену руку. „Гетьман Мазепа не щез, він пішов по славу і по волю для тебе, тупоумний народе, для тебе, безглузда товпо!“

Говорив так голосно, що Меншіков чув і розумів кожне його слово.

„Не гетьман зрадив народ, а ви зраджуєте його, відрікаєтеся від нього, як Петро від Спасителя свого, нікчемні труси, грязько з торгового майдану! Метайте жребіть о ризи його, гризьтеся за сребреніки трицять, поки вас царська підшва не розчавить, як хробів на

шляху. Гетьман камінь дивнує, камінь, що давив вас і предків ваших, а ви спинайте його, щоб не покотився униз, лиш щоб упав на невольницькі черепа ваші і на голови нащадків ваших, — раби! Я безмовна скотина, покійно слухаю і до відома приймаю, що вам чатає поспака царський, замість навіки затулити його брехливий рот, — труси, падлюки!“

Царські люди збилися в гурт, і було кількох, а в кругом сотки не певного народу.

„Готовись!“ — гукав вусач. Як камінь стояли серед моря людських голів.

Ділило їх огнище, котре можна було зітханнями вгасити і загостити ногами в одну мить. Товпа метушилася.

„Як ти смів?“ — верещав вусач. „Ми люди царські, головами заплатите за нас“.

„Совістю заплатите за зраду Угорини“, — відповів дідуган.

„А вжеж, а вжеж!“

„Правду говорите дід!“

„Не слухаймо москалів, слухаймо його!“

Море обливало камінь, жар потухав...

В цей рішучий мент Меншіков дав знак своїм людям.

З криком і свистом пустили копей в товпу. Списи, як блискавки з чорної хмари вишліли. Товпа захлинулася, розступилася і з криками одча розбрелася на всі сторони світа.

На майдані осталося кілька підшв, що видилися в болю і кричали ретунку, — надаремно.

(Докінчення буде.)

БОГДАН ЛЕПКИЙ.

Під дзвіницею.

(Виймок з нової частини трилогії „Мазепа“ — „Батурин“.)

Кількох іздіш скакало навмання. Дикий крик і свист трівожних вечірних тишини. Коні аж стогнали, примаглювали острогами й нагайками до скорого бігу.

Меншікову серце живіше забило. Чи не царські це післанці за ним? Дав трубною знак, — ізді спинилися.

Підїхав і спитав — куди? До найближчих сотень з маніфестом царським — відповіли. Заспокоївся.

Царські всадники, пізнавши команданта кінниці, віддали йому честь і показали папері.

Не були запечатані, бо призначено їх до прилюдного оповіщення і до як найскоршого та найширшого розповсюдження.

Меншіков розгорнув один, скинув трикутний капелюх перед власноручним підписом царським і пробіг письмом очима.

Цар сповіщав усе козацьке військо, що стояло біля Десни і по інших місцях, а також усіх духовних і мирян на Україні, що гетьман Іван Степанович Мазепа кудись у безвісті пропав і що треба боятися, щоб не вийшло яке лихо із його ворожих факцій.

Тому то цар звиває усіх козацьких старшин, щоб негайно приїздили до його царського стану на ра-

*) Цей виймок друкуємо з дозволу редакції „Української Нахладі“ в Ляйпцигу.

ду з життя каторжан, в якій уявлено утаємні-
сті вартіснів, все трупа в кайданах, із
солдатами та винуватими сторожками пе-
реходила голодними вулицями Москви. —
У Детройті почався процес проти „автово-
го короля“ Форда за образи чести яко-
гось Арона Шапіра, якому Форд закинув,
що він користується економічними орга-
нізаціями для власних цілей. Шапіра до-
магається тільки мільон доларів відшко-
дування за свою порушену честь. — Ві-
домий лікар Воронов спровадив собі з
Нової Гвінеї шимпансів для своїх „відмо-
ходжувачих“ операцій: більшість мали по-
мерла в дорозі; тільки дві доїхали. — Му-
стафа Кемаль баша видав закон, затвер-
дженний ангорським правительством, із за-
боророю танцювати традиційний „танець
живота“.

— **Український мільярдер** — як
пише чернівецький „Рідний Край“ — по-
явився нараз у Чернівцях в особі кіноопе-
ратора Лисинського. Він перед кількома
днями доїжджав, що його вуйко Кусна-
рюк, котрий давно вимандрував як куш-
рюк до Америки, помер у Монреалі, по-
винивши саому сестринку в спадщині 5
мільйонів доларів. Леда чи ще є в Руму-
ній такий багач, як наш земляк Лисин-
ський.

— **Спрестування.** Одержуємо такого
жеста: Прошу помістити в найближчому
числі Вашого часопису на підставі § 19.
пресового закону ось-що: 1) Неправдою
є, що я ходжу на польські забави в Ста-
рому Самборі; 2) Правдою є, що дотепер
ніколи не був я на польських забавах у
Старому Самборі; 3) Правдою є, що з
кінкою був дня 26. лютого 1927 на учи-
тельській забаві в Старому Самборі, де
моя жінка як учителька з цього повіту
важала за відповідне взяття в ній участь,
а як мужатка уважала за невідповідне без
жужа показуватися на селі; 4) Правдою
є, що я був також з жінкою дня 5. Бе-
резня 1927 р. на українській забаві в Ста-
рому Самборі; 5) Одночасно неправдою є,
що не можна мене бачити через подвійні
очі на українських забавах, виставах і
концертах, бо я на них — на скільки мо-
жливше — є присутній, хоча це для мене чу-
жий повіт. — о. Зановіль Стояловський, свя-
щенник з Яворів, п. Турка.

— **З кіна.** У кіні „Палас“ превесела
фільма у 14 діях „Пат і Патахон, хлопці
з кебетою“.

Дописи.

Риманівщина. (З північно-західних
окраїн Лемківщини.) І в нашій куті за-
чавши нарешті народно-освітній рух на
ширшу оселю. В останніх часах живу ді-
яльність зачинає проявляти село Босько,
що лежить на північно-західних окраїнах
Лемківщини. Село донедавна цілком мо-
стофільське, і то типу передвоєнного мо-
стофільства, в значній частині спольщене.
В місці польська парафія, польська школа,
дольські матечки із захоронкою. Минуло-
го року відновлено кооперативу, яку ви-
рвано з під покрову „Русского Ревізіонного
Союзу“, бо він нею цілком не цікавиться,
і віддано її під нагляд нашого Ревізіон-
ного Союзу у Львові. Відновлена читальня
гуртуса біля себе місцевих селян-лемків.
Дуже рухливий діяльність проявляє місце-
вий аматорський кружок під умлим про-
водом о. Миколи Голубача, місцевого ка-
хата народних шкід. Кружок недавно
давав виставу оперетки „Ой не ходи Гри-
цю“, що пройшла дуже гарно, доказа-
вом того те, що кружок повторив виставу
в містечку Риманові. Вже дня 6/3 1927 да-
вав кружок нову виставу, тим разом ду-
же відповідну до місцевих обставин: „Во-
рожити“ Цеглинського. Ця вистава прой-
шла з великим моральним успіхом. Мате-
ріального успіху не було великого, бо міс-
цеві люди, а головні старші не звикли
ще до аматорських представлень. Підчас
перерви пригравала місцева оркестра. Те-
пер аматори пригтовляють нову штуку,
а саме „Невольника“. Це гідний насліду-
вання примір усім нашим тутешнім грома-
дам, в рівночасно найкращий доказ, що
може зробити рухливість одиниця навіть
в зараженому мостофільською дурією
до того на половину спольщеному селі.

Очепиць.

Відозви і комунікати.

Громадяни!
Чи знаєте сучасний стан українського
письменства та преси в Галичині? Чи уя-
вляєте собі неволю українських робітни-
ків пера?

Письменники одержують ледве такий
гонояр за свої твори, як машиністи за
версипання їх рукописів; журналісти не
в силі прожити із своїх нужденних пла-
тень. Ті, що мусять заробляти пером на
проживок, не мають вільної неділі ні свят.

Те ж саме, що залишить колись тривкий
слід будучим поколінням — писано і дру-
коване слово — нині у нас знехтоване
і родиться в дуже важких і несприятливих
умовинах.

Ніхто не гадає ніяк поправити долю ро-
бітників пера. Та може бодай схотіте зла-
гіднити ім їхню працю, даючи змогу раз

у рік підпочити та зміцнити їхні сили, їхні
нерви?

Перший союз робітників пера в Галичи-
ні: „Товариство письменників і журналі-
стів ім. І. Франка“ у Львові — хоче аб-
дукувати скромну літню оселю для недо-
жких і виснажених письменників і журна-
лістів.

Найшовся щедрий земляк, який дав на
що ціль шматок землі в Ямні, в Карпатах,
а кілька наших товариств скинулось по
ленті на будову хати.

Почин зроблений. Може він стане засно-
вом нового осередка, який об'єднає пись-
менників і журналістів усіх напрямків
і світоглядів та причиниться до розбу-
дження живішого культурного руху в Га-
личині. А коли це шойно ідеал будучини,
то літня оселя зможе вже нині зробити
корисне, гуманне діло, даючи захист не-
дужим і бездомним робітникам пера.

Почин зроблений. Черга за вами. При-
чиниться, чим можете, до будови оселі.
Жертви пересилати на книжечку ч. 1141
„Земельного Банку Гіпотечного“ у Львові,
Підвал 7.

За „Т-во письменників і журналістів
ім. І. Франка“:

Василь Стафанік Іван Кислиця
голова секретар.

† Посмертні згадки.

**Антоніна з Темницьких Домбчев-
ська**, вдова по парохів Дарахова, тере-
бовельського повіту, сестричка трьох по-
роднених родичів: Темницьких, Домбчев-
ських і Лепких, померла у Львові дня 12.
березня ц. р. у 85. році життя. Покійна —
це взір тих наших священничих жінок ста-
рого покоління, що іншими очима дивили-
ся на ролі жінки на селі, як тепер див-
ляться. Стародавній патріархальний дім
Темницьких у Дарахові, що з роду в рід
були там священниками а відтак їх на-
слідників Домбчевських знаний був на ці-
лому Поділлі зі своєю широкій гостинності
і привітності. Кожного року в часі феєрії
гостила там ближча і дальша рідня та
багато українських студентів, що серед
рідного слова, рідної пісні і родинового
тепла находили там приют, відпочинок і
покріплення духа. В домі і під опікою
Домбчевських виховувалися ближчі і даль-
ші сироти з родини, виховані також за-
молоду осиротілий о. (Ол. Темницький,
б. діяльний член львівської української гро-
мади і довголітній касієр „Тов-а „Просві-
та“ у Львові і покійна Антоніна гор-
нула не лише ближчу й дальшу рідню,
але всіх потребуючих, а передовсім сиріт
з рідного села Дарахова, даючи їм при-
ют і опіку та виподячи їм люди. Тим ли-
шила в Дарахові у всіх гарну і вічну
пам'ять. По смерті мужа в р. 1899 пере-
селилася до Львова і тут її дім витав
знову широкій рідних і знайомих. Україн-
ська визвольна боротьба не пошадилася
і її на останні дні життя. Зять Ом. Липи-
ський загинув у визвольній війні як стар-
шина У. Г. Армії в совах у Виниці, рівно-
часно полягши на Придніпрянщині два вунки
Домбчевські, старшини УГА, а другий
зять, о. Гр. Клишківський з Могилівки, по-
мер як жертва звання підчас епідемії тифу,
що шалів по польсько-українській війні. Всі
тударі тяжкої долі переносили покійна з
покрою і до останніх хвилях життя не
переставала журитися кращою долею і бу-
дучиністю свого народу, ніколи не відмо-
вляючись зложити ленту на народню шпіль.
Зійшла в могилу одна з рідких уже нині
представниць наших старинних священни-
чих родів, що в панцирних і попанин-
няних часах клали перші підвалини до с-
мпонізація галицько-українського народу
і до його національного відродження, а
про котрих з таким пістязмом згадує Б.
Лепкий у споминах зі своїх молодечих
літ. — Вічна їй пам'ять!

ДРІБНІ ОГолошення.

ІДЕАЛЬНА ПАСТА до зубів **КРЕМ**
ПЕРЛОВИ Ігнатівч Львів. 956 93-?

ПОСАДА дядя з добрим голосом також
і писаря, негайно до об'ягтя. Зголо-
шення Парохіальний Уряд Дидьова п. Лю-
товська. 1734 4-5

ЗОЛ. коштує цукоринка з доплаткою з
хінського срібла у Мандля, Коперника ч.
14. 1365 25-7

ОГолошення.

За оголошення Редакція не відповідає.

1761 **Пенірове бюро** 1-7

Інж. Михайла Федецького
автора, геометра і записки. суд. знатока
Львів, вул. св. Тереса ч. 2 Б. (біля
площі св. Іоан.). 4. тел. 37-41.

Спеціаліст недуг легінів, серця і жовудка
Д-р Фелікс Ган Львів, Городець-
ка 46. Телеф. 834.
1040 Пересилання Рентгеном. 16-27

Сітки, дротині, кілчастий дрот, ван-
цюги, лопати, джагани, мо-
тини, тачки, знаряддя слюсарське,
ковальське, столярське, ваги, бу-
дівельне окуття, керничні лопи,
праси до дахівок, паси, гурти,
линии, сцільники, коловоротні,
вінди, як також всілякі машини і
1720 мотори. 2-10
по найнижчих цінах поручає

Й. ШУМАН

склад залізних і технічних товарів,
експедиція товарів на провінції

Львів, Городецька 2Б. Тел. 41-47

ЗВІДОМЛЕННЯ.

Отсим звідомляю ПТ. Інтересованих, що
моя концесіонана, взірцева мехалічна
майстерня, перенесена до нового локалію
при вул. Ліндого 2. телеф. 28-70, значно
розширена, уряджена на вір закордонних
та заосмотрена в новітні машини і зна-
ряддя. Першорядні механіки під фаховою
управою виконують: реконструкції і нап-
равні всіляких бюрових машин, роботикар-
ські і всілякі інші механіки. Рівночасно
поручаю мій найбільший у Львові склад
машин до писання з українським і поль-
ським письмом при вул. Сенкевича ч. 9.
Тел. 28-70.

1748 2-2 **Юліян Ломага.**

Федь Манюх син Павла
родом з Яблонова, повіту Рогатин,
четар 13 п. п., VII. (березанської) бригади
УГА, мав згинуту з обсадою машинного
кріса внаслідок розриву денікського гра-
нату на відтинку Брацлав-Немирів над
Бугом, в перших днях листопада 1919 р.
і має бути похоронений на місцевій цвин-
тарі в Немирові. Всіх старшин, полкових
душпастирів і стрільців УГА, котрі мали
би ближчі відомости про смерть Федя Ма-
нюха і докладнішу дату його смерті,
просить підписаний заподати йому, навіть
за винагородою. Вл. сотника Хмару і пор.
Кліща з 13 п. п. УГА, котрі мали опові-
дати в Команді Бригади товаришам з 14
п. п. УГА, про ближчі подробиці смерті
Федя Манюха, прошу о ласкаве заподан-
ня своїх адрес. — Закордонні часописи
просить о передрук цього оголошення.

Юрій Дудрович,
заст. нотора в Бурштині.

1755 1-5

ОВОЧЕВІ ДЕРЕВА

знані з волосоватого укорінення, з сильними і здоровими
пнями, гарно уформованими коронами, поручає по при-
ступних цінах:

САДОВЕ ГАЗДІВСТВО
ЮЗЕФУВ НАД ВИСЛОЮ
РОМАНА ГР. РОЗТВОРОВСКОГО

Рік основання 1922 :: :: 4 золоті медалі

Простір садів і шкільок 210 моргів пол.
Ілюстрований каталог — весна 1927 —
висилається на бажання даром.

Спеціальні услива для рідних кружків, кооператив і ін-
ституцій, також для гуртіанків.

ФАБРИКА КИЛИМІВ М. ХАМУЛИ В ГЛИНЯНАХ

відкрила з днем 1. березня ц. р. для вигоди П. Т. Клієнтелі власний склад
і продажу своїх ткацько-килимарських виробів при 1000 4-3
площі Трибунальській число 1
(проти гол. входу костела ОО. Єзуїтів).

РІЛЬНИКАМ І РІЛЬНИЧИМ КРУЖКАМ
доставляє ваговою і деталічно:
ТОМАСИНУ
СУПЕРФОСФАТИ — кісткові і мінеральні,
ПОТАСОВУ СІЛЬ — красну,
КАІНІТ — страсбургську 40-42°/о,
АЗОТНЯК — мелений і гранульований,
СІРЧАН АМОНУ,
АМОНОВУ САЛІТРУ,
ВАПНЯНУ САЛІТРУ,
ВАПНО — палене — мелене,
як також всілякі інші штучні навози, відтак:
УСПУЛЮН першорядну насінну заправу,
ЗЕЛІО — зерної паста,
1456 3-10 одинокі певні середники проти мишей і шурів
НОСИФ КАРРАХ — Львів, Косцюшки ч. 18.

Жолудкове Какао стародавній зна-
менитий середник
проти нежити покормових дорі, катару
кишок, розвільненням як також дезінтер-
і кровавої бігунки (червінки), високий від-
соток (процент) природного гарбнику, під-
ставою лікарською контролю. 2) **Віска-
ні платки „Extra“**, 3) **Солодову Ки-
ву „Extra“**, 4) **Циноріо „Extra“** на
догідних усливах поручає **Представни-
тво Крот. Фабрики Солодової Какао**
Акц. Т-во „Extra“, — Львів, Погу-
лянка 6.
1757 1-4

Звичайні річні

Загальні Збори

„Наредньої Лічниці“ у Львові від-
будуться дня 31-го березня (марта) о год.
7. вечером в доміві Т-ва „Зоря“ при вул.
Вірменській 25, після програми як слідує:

1. Відчитання протоколу Загальних Збо-
рів з року 1925.
2. Звіт управи і дирекції з діяльності за
рік 1925.
3. Звіт контрольної комісії.
4. Вибір нової управи і коитр. комісії
5. Внесення.

За Управу „Нар. Лічниці“: Д-р Вахняний
Мирон, голова, — Д-р Пелех Олександр,
секретар.

Ширіть наш часопис!

Байцуйте
насіння
Успулюном
350
сухою байцою Успулюн
НОСИФ КАРРАХ
Львів, Косцюшки 18.